

УДК 730+74+75(092)

Ю.Р. Петровська

Національний університет «Львівська політехніка». Інститут Архітектури.

Кафедра дизайну та основ архітектури. Львів

Рецензенти: канд. мистецтвознавства, головний науковий редактор
видавництва «Центр Європи» (Львів), Ю.О. Бірюльов

ТАНЦСИМФОНІЧНІ НЕОКЛАСИЧНІ БАЛЕТИ ІГОРЯ СТРАВІНСЬКОГО У ТВОРЧОСТІ ДЖОРДЖА БАЛАНЧИНА

У статті розкривається процес створення танцсимфонічних балетів ХХ ст. композитором І. Стравінським та балетмейстером Дж. Баланчиним в «неокласичний» період. Особлива увага приділяється аналізу формування творчого тандему в період створення безсюжетних хореографічних вистав.

Ключові слова: неокласицизм, балет, симфонізація, творчий тандем.

В статтє раскрывается процесс создания танцсимфонических балетов ХХ ст. композитором И. Стравинским и балетмейстером Дж. Баланчиним в «неоклассический» период. Особенное внимание уделяется анализу формирования творческого тандема в период создания бессюжетных хореографических представлений.

Ключевые слова: неоклассицизм, балет, симфонизация, творческий тандем.

Yuliana Petrovska, postgraduate

FINE ART TEACHER, ARTISTS OF LVIV ARCHITECTURAL SCHOOL (1945-1971)

Research career individuals who taught art courses at the Lviv Polytechnic Institute in the postwar years, despite the harsh conditions of architecture. They not only raised the level of art education in Lviv architectural school, and asked directions of art study period in the western regions of Ukraine. Among the famous figures Kravchenko P., Kichula H., Sheremeta Y., Popovich B., Chmilar I., Betz V., Saban S. and others.

Післявоєнний період для Галичини пов'язаний не лише з політичними та державними змінами в суспільстві, але й періодом реорганізації навчального процесу у Львівському політехнічному інституті (ЛПІ), зокрема закриття Архітектурного факультету. Навчання для студентів-архітекторів протягом досліджуваного періоду велось на Інженерно-будівельному факультеті, а збереження традицій Львівської архітектурної школи залежало від кадрів, котрі проводили навчальний процес.

Метою статті є виявлення імен творчих особистостей Львівської архітектурної школи післявоєнного періоду та їх творчий доробок у галузі образотворчого мистецтва.

Розвиток архітектурної та художньої освіти, а також специфіку навчання післявоєнного періоду у ЛПІ проаналізували Пасічник О.С. [1], Рудницький А.М. [2], Черкес Б.С. та Петришин Г.П. [3], Липка Р. та Дзядик Н. [4].

Біографії педагогів-архітекторів Львівської архітектурної школи 60-80-х років ХХ ст. у статті висвітлив Проскуряков В.І. [5]. Автори науково-популярного нарису «Мистецтво оновленого краю» дали розгорнуту характеристику всіх видів образотворчого мистецтва, в яких проявились

викладачі художніх дисциплін ЛПІ досліджуваного періоду [6]. Дослідниця Новицька О.Р. простежує основні процеси та явища, що характеризували розвиток мистецтва України у радянський період [7].

У післявоєнні роки в державі докорінно змінились творчі орієнтири та організаційно-будівельні передумови розвитку тогочасної радянської архітектури. Перед архітекторами і будівельниками було поставлено завдання широко впроваджувати типові проекти і повсюдно переходити до індустріально-збірного будівництва, споруджувати прості, економічні будинки, які б не вирізнялись високими архітектурними якостями [8]. Наслідком цього відбулись зміни в навчальному процесі ЛПІ, зокрема зменшений набір студентів на архітектурну спеціальність та скорочення архітектурних кадрів у ЛПІ. Протягом 1945-1970 рр. Архітектурний факультет було ліквідовано, а викладання архітектурних та мистецьких дисциплін відбувалось на Інженерно-будівельному факультеті. Це не спричинило втрати творчих традицій Львівської архітектурної школи, адже плеяда митців безперервно здійснювала початкову і фундаментальну підготовку студентів з рисунку, живопису, скульптури, архітектурної графіки, композиції для розвитку творчої уяви, мистецького смаку та формування об'ємно-просторового мислення у студентів-архітекторів.

В період 1945-1971 рр. на західних областях України настало пожвавлення художнього життя, у Львові та в інших обласних центрах активізується виставкова діяльність митців. Великою подією в мистецькому житті стало відкриття у 1947 р. Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (ЛДПІДМ) – вищого художнього навчального закладу [6]. Згодом випускники інституту становили ядро мистецького колективу викладачів рисунку, живопису та скульптури ЛПІ. Вони забезпечували фаховими знаннями і навиками студентів-архітекторів, розширювали їх художній світогляд для подальшої професійної діяльності. Серед фахівців у галузі живопису, станкової та плакатної графіки, художньої кераміки, декоративно-монументальної скульптури відомі особистості Львівської архітектурної школи, що вели мистецькі дисципліни Кравченко П.П., Кічула Г.Т., Шеремета Я.Г., Попович Б.В., Хміляр І.Ю., Бець В.А., Сабан С.В. та інші.

В цей період суха модерністична архітектура позбавлена «надмірностей» доповнювалась різноманітними панно, мозаїками, розписами як в екстер'єрі, так і в інтер'єрі. Одноповерхова будівля магазину «Океан» вирізняється хвилеподібним вінцевим масивним козирком та мозаїчним панно на фасаді, виконаним у техніці глибокого рельєфу (художник В. Патик), і є важливим акцентом у периметральній забудові вулиці [8].

Львів став визначним центром художньої кераміки. Вона входила у синтез з іншими видами мистецтв – архітектурою, живописом, скульптурою. Львівська школа художньої кераміки мала свої стилістичні особливості і своєрідне творче обличчя. З другої половини 50-х років еталони керамічних виробів для кераміко-скульптурної фабрики створювали художники – випускники відді-

лу художньої кераміки ЛДПДМ. У зв'язку з боротьбою з надмірністю в архітектурі та прикладному мистецтві в них почали утверджуватись нові принципи, львівська професійна кераміка повернула до народних джерел, перейшовши від унікальних виставочних речей до ужиткових [6].

Привертають увагу цікаві тематичні пласти (рис.1), декоративні тарілки, скульптурні композиції **Кічули Григорія Теодоровича**, випускника ЛДПДМ, факультету кераміки. З 1967 р. Кічула Г.Т. працював на Львівській кераміко-скульптурній фабриці. Брав участь у обласних (м. Львів), республіканських (м. Київ), союзних (м. Москва) та міжнародних (Японія) виставках., а з 1972 р. творчу працю поєднував з викладацькою роботою на кафедрі «Рисунку і живопису» Архітектурного факультету ЛПІ, де викладав рисунок, живопис та скульптуру.

Рисунок 1. Декоративний пласт «Вертеп», 1970 р.

Новими знахідками в галузі керамічної пластики позначена творчість молодого митця ЛАШ, художника-кераміста **Шеремети Ярослава Гнатовича**. Йому притаманний пошук гармонії між конструктивною логікою і декоративною формою керамічних виробів [6]. Шеремета Я.Г. з 1968 р. працював викладачем Львівського училища прикладного мистецтва ім. І. Труша, а у 1968-1971 рр. – асистентом кафедри «Архітектурне проектування» ЛПІ, викладав рисунок, живопис, скульптуру. З 1961 р. брав участь у Всеукраїнських та міжнародних виставках, його твори зберігаються у музеях Києва, Львова, Сум, а також у приватних колекціях в Україні, Німеччині, США, Канаді. У 1971–1976 рр. викладає на кафедрі живопису у ЛДПДМ. З 1971 р. Член Національної спілки художників України.

Скульптура на західних землях України має давні традиції, що розвивались й збагачувались протягом віків. До другої половини XIX ст. була розвинута в основному монументально-декоративна скульптура, але поступово все більшого значення набирає портрет. Художні виставки кінця 50-х років засвідчили зростання соціальної активності митців, їх майстерність. У творах багатьох скульпторів виразно відчувається тяжіння до відтворення героїко-патріотичної тематики [6]. У 1940-1950-х рр. вибудовується ієрархія жанрів, ключове місце серед яких посідають тематична картина та портрети «вождів». Такі твори найчастіше потрапляють на виставки і в музейні колекції, отримують схвальні відгуки офіційної критики. Виставки та музейні експозиції радянських

часів були знаряддям ідеологічної пропаганди й не сприяли збереженню й популяризації традиційної мистецької спадщини [7].

Друга половина 50-х років дала путівку в мистецьке життя молоді, творчість якої невдовзі визначить обличчя західноукраїнської скульптури 60-70-х років [6]. У формуванні високоякісного естетичного середовища міста в 1960-ті роки активну роль продовжували відігравати пам'ятники, монументи і пам'ятні знаки. Використовуючи монументальну скульптуру та засоби архітектури утверджувався образ Львова радянського періоду [8]. Молоде покоління Львівських скульпторів починає активно працювати над героїко-патріотичною тематикою, над образами великих діячів культури, а також створюють пам'ятки української народної скульптури. Серед них скульптори, викладачі мистецьких дисциплін кафедри «Архітектура» Хміляр І.Ю., Попович Б.В., Бець В.А.

Попович Богдан Васильович, закінчивши навчання у Львівському державному училищі прикладного мистецтва (ЛДУПМ), за спеціальністю художня кераміка у 1946-1951 рр., продовжив навчання у ЛДПДМ за спеціальністю – декоративно-монументальна скульптура. З 1964 р. він працює старшим викладачем рисунку та живопису кафедри «Архітектура». З 1960 р. експонував свої твори на Республіканських художніх виставках та Обласних ювілейних виставках, а також виставках присвячених 150-річчю з дня народження Т. Шевченка (1964 р.) та 100-річчю з дня народження Л. Українки (1969 р.) (рис. 2).

Рисунок 2. Леся Українка (бюст, штучний камінь).

Хміляр Іван Юліанович навчався у ЛДУПМ, а у 1957 р. вступив у ЛДПДМ на факультеті скульптури, згодом перейшов на факультет кераміки. Після закінчення навчання у 1963-1970 р. працював у Львівському автоуправлінні ливарником гіпсових форм, згодом на Львівському керамічному заводі старшим майстром. Проводив викладацьку роботу у Львівському будівельному технікумі. З 1971 р. працював у ЛПІ на посаді асистента кафедри «Архітектурне проектування», згодом переведений на кафедру «Рисунку і живопису». Разом із викладачем кафедри Поповичем Б.В. створив понад 20 скульптур, які були встановлені у різних місцях України та Молдавії. Одна

із скульптур присвячена студентам і викладачам, полеглим в роки Другої Світової війни у сквері Львівської політехніки (рис. 3).

Рисунок 3. Пам'ятник Львівським політехнікам, полеглим в роки Другої Світової війни (фігура, патинувана бронза).

З 1965 р. на кафедрі «Архітектурне проектування» викладає художник-скульптор **Бець Володимир Андрійович**, випускник ЛДПДМ, відділу монументально-декоративної скульптури. Викладав рисунок для студентів архітектурної та інженерно-будівельних спеціальностей. У 1963-1965 рр. викладав рисунок та скульптуру у Львівському училищі прикладного мистецтва ім. І. Труша. Бець В.А. член художньої ради Інституту архітектури, а також автор монументальних скульптур, фігурних композицій, барельєфів та погрудь [9].

Новим етапом для львівського живопису стали 60-70-ті роки, позначені глибшим і багатограннішим відображенням життя, свіжішим і активнішим поглядом на повсякденні явища, досягнення в науці, техніці. Головною темою для художників остаточно утвердилась тема людини праці і вони прагнуть розкрити її натхненну красу. На виставках цих років сміливо заявляє про себе молоде покоління скульпторів, випускників ЛДПДМ. У своїх творах вони звертаються як до історичної, так і до сучасної тематики [6]. Тісні зв'язки з життям сприяли формуванню в образотворчому мистецтві таких рис, як демократизм тематики, реалістичність художньої мови, виробили стильову спорідненість творів живопису, графіки й скульптури з різними видами народного мистецтва [6].

Високою культурою живопису позначені твори митців ЛПП. У їх творчості пейзаж посідає чільне місце – експресивно напружений у Коропчак С.Г. (рис.4) та святково-урочистий у Кравченка П.П. [6].

Рисунок 4. Карпатська кузня, 1969.

Кравченко Петро Петрович здобув освіту художника декоративного мистецтва у ЛДУПМ та ЛДШПДМ. У 1960-1961 рр. працював молодшим науковим працівником Львівського державного музею етнографії та художніх промислів, а в 1961-1970 рр. викладав живопис і рисунок архітекторам на кафедрі «Архітектура» та студентам інженерно-будівельних спеціальностей у ЛШІ. З 1970 р. працює старшим викладачем кафедри живопису Львівської Академії Мистецтв. Його творчі роботи експонувались на обласних, республіканських та зарубіжних художніх виставках. Частина з них придбані музеями та приватними особами (рис. 5).

Мистецтво графіки західної України радянського періоду цікаве, багатожанрове, позначене творчими пошуками. Упродовж майже 40 років тут працювали майстри станкової і книжкової графіки, які своєю творчістю внесли значний вклад у мистецтво цього періоду.

Рисунок 5. Штурм Кременецького замку. Фрагмент діорами.

Належне місце в творчості художників-графіків посідає плакат [6]. У перші повоєнні роки в цій галузі працював викладач ЛШІ **Бойченко Іван Васильович**, випускник Харківського Художнього інституту. Здобувши фах художника станкового та монументального мистецтва, він завідував графічною кафедрою цього ж інституту. Бойченко І.В. автор дизайнерських робіт та плакатів до державних свят в м. Харкові. У 1945 р. завідував кафедрою «Рисунку і живопису» у ЛШІ [10].

Молоде покоління митців, переважно випускників львівського художнього вузу, котрі передавали свої навички студентам-архітекторам на Інженерно-будівельному факультеті, незважаючи

на жорсткі умови розвитку архітектури, виховували у студентів художньо-естетичний смак, розвивали відчуття гармонії і пластики, розуміння основ рисунку, живопису, скульптури та композиції. Вони не лише піднімали рівень мистецької освіти у Львівській архітектурній школі, а й задавали напрямки розвитку образотворчого мистецтва досліджуваного періоду в західних областях України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пасічник О.С. *Генеza архітектурної школи Львівської політехніки та внесок її випускників у розвиток архітектури: [Текст] / дис. канд. архітектури: 18.00.01 / Пасічник Оксана Степанівна. — Львів, 2004. — 149с.*
2. Рудницький А.М. *Історія і традиції львівської архітектурної школи [Текст] / А.М. Рудницький // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” „Архітектура”. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2001. — № 429. - С.4-13.*
3. Черкес Б.С. *Формування дизайну у Львівській архітектурній школі [Текст] / Б.С.Черкес, Г.П. Петришин // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” „Архітектура”. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2010. — № 674. - С.94-108.*
4. Дзядик Н. *Перші випуски архітектурної спеціальності Львівської політехніки післявоєнного періоду (1946-1951 рр.) [Текст] / Н. Дзядик, Р. Липка // Архітектурний вісник. — Л.: Кольорове небо, 2002. — 52с. — С.14-21*
5. Проскураков В.І. *Педагогічна та творча діяльність викладачів архітектурного факультету у 60-80-х роках ХХ ст. [Текст] / В.І. Проскураков // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” „Архітектура”. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2002. - № 439. — С.317-332.*
6. *Мистецтво оновленого краю [Текст] / [Запаско Я.П., Овсійчук В.А., Чарновський О.О., Степко С.П.] / — К.: Мистецтво, 1979. — 175с. — С. 3, 4, 40, 62, 74, 133-135.*
7. Новицька О.Р. *Українське народне мистецтво 1920-1980-х рр.: інтерпретація, оцінка, спростування [Текст] / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 17.00.06 «Декоративне і прикладне мистецтво» / О.Р. Новицька. - Львів, 2003. — 23 с.*
8. *Архітектура Львова. Час і стилі XIII–XXI ст. [Текст] / М. Бевз, Ю. Бірюльов, Ю. Богданова [та ін.]; Ін-т архіт. Нац. ун-ту "Львів. політехніка", Громад. орг. "Ін-ти Львова". — Л.: Центр Європи, 2008. — 399с. — С. 604, 633.*
9. *Архів Національного університету «Львівська політехніка». Ос. спр. 695. [Текст] / Бойченко Іван Васильович. 1945 р., 34 арк.*
10. *Архів Національного університету «Львівська політехніка». Ос. спр. 27. [Текст] / Бець Володимир Андрійович. 1965-1975 рр., 34 арк. Гацелюк Віктор Олександрович – соліст балету Львівського Національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької, здобувач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ)*

Стаття надійшла до редакції 30.04.2012